

باسمه تعالی

آشنایی با وزارت توسعه ترکیه

گزارش سیاستی ۹۷۰۶۰۳

شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی

شهریورماه ۱۳۹۷

رهبر معظم انقلاب در دیدار با بسیجیان استان کرمانشاه در مهرماه سال ۱۳۹۰ به ابزاری که در هر حرکت عمومی و در هر نهضتی به منظور پیشرفت لازم است تاکید نموده و فرمودند:

یکی از چیزهایی که در هر حرکت عمومی و در هر نهضتی لازم است، این است که بر اساس تفکرات و مبانی پایه‌ای این نهضت و این جریان، هم بایستی «واژه‌سازی» بشود، هم بایستی «نهادسازی» بشود. وقتی یک انقلاب و یک حرکت تحقق پیدا می‌کند، بایستی دستگاه‌های مجری - آن مجموعه‌هایی که آن هدف‌ها را باید دنبال کنند- به وجود بیاورد. یکی از کارها این است که دستگاه‌های موجود جامعه را متحول کند؛ یکی دیگر این است که دستگاه متناسب با خواست خود را به وجود بیاورد. هر دو سخت است، هر دو جزو کارهای دشوار است، انقلاب اسلامی هر دو را انجام داد.

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش	آشنایی با وزارت توسعه ترکیه
شناسه گزارش	۹۷۰۶۰۳
تهیه کننده	احسان قورچی بیگی
گروه موضوعی	دولت و حاکمیت
تهیه شده در	شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی
تاریخ انتشار	شهریورماه ۱۳۹۷

چکیده گزارش

با توجه به اینکه مسئولین و مقامات دولتی در کشورهای مختلف درگیر مسائل اجرایی می شوند، عمق کارشناسی بودن برنامه ریزی و سیاست گذاری هایشان نیز کاهش پیدا می کند. از این رو برای عبور از چالش مذکور، دولت ها با بهره گیری از نهادهایی به عنوان مشاور، کانون تفکر و مرکز برنامه ریزی، ضمن شناسایی نقاط قوت و ضعف سیاست گذاری ها، خطاهای تصمیم گیری خود را به حداقل می رسانند و پیگیری بعضی امور را نیز جهت تسریع به آنها می سپارند.

فعالیت این نهادها شامل ارائه بسته های سیاست گذاری، گزارش های سیاستی، برگزاری همایش و نشست های علمی، ارائه گزارش های روزانه، ماهانه و سالانه، شرکت در جلسات دولت، مجلس و وزارتخانه ها، ایجاد هماهنگی های بین نهادی، تدوین برنامه های اجرایی، پیگیری اقدامات اولویت دار، ارزیابی و اصلاح امور و ... است که استفاده از آن، دولت را در مسیر درست هدایت می کند.

این نهادها در کشورهای مختلف اشکال گوناگونی دارند؛ در بعضی کشورها مانند هند و روسیه به عنوان یک اتاق فکر، در بعضی کشورها مانند چین در ساختارهای فراوزارتخانه ای و در برخی دیگر از کشورها مانند ترکیه به عنوان یک وزارتخانه فعال هستند. تأمین بودجه این نهادها نیز بسته به نوع ساختار آن نهاد و همچنین ساختار کشور، متفاوت است.

در ترکیه چنین ماموریتی توسط «وزارت توسعه» دنبال می شود. این وزارتخانه شامل بخش های اقتصادی، اجتماعی، تحقیقاتی، نظارتی و روابط خارجی است که هرکدام از این بخش ها زیر گروه های خاص خود را دارند و وظیفه هرکدام به صورت جداگانه مشخص شده است.

این وزارتخانه همچنین متولی طراحی چندین نوع برنامه از جمله برنامه های بلندمدت، میان مدت، سالانه و برنامه های اقتصادی و اصلاحاتی در ترکیه است. جدیدترین برنامه وزارت توسعه ترکیه برنامه دهم توسعه بوده که با اهداف مشخص کمی و کیفی تدوین و تصویب شده است.

وزارت توسعه ترکیه با دارا بودن ۲۶ سازمان توسعه منطقه ای و محلی در ۸۱ استان این کشور، دستاوردهای بزرگی همچون تدوین برنامه مرکز مالی بین المللی استانبول، پیگیری پروژه آب آشامیدنی و زیرسازی فاضلاب، تدوین برنامه حمایت از رشد شهری و طراحی برنامه حمایت اجتماعی را در کارنامه خود داشته است.

در این گزارش، به بررسی جزئیات مرتبط با این نهاد اعم از ساختار فعالیت، موضوعات کاری و مأموریت های آن جهت الگوبرداری در داخل پرداخته شده است.

فهرست مطالب

- ۱) مقدمه ۱
- ۲) ساختار وزارت توسعه ترکیه ۲
- ۳) ماموریت برنامه ریزی در وزارت توسعه ترکیه ۴
- ۴) اقدامات مهم وزارت توسعه ترکیه ۷
- ۵) جمع بندی ۹
- ۶) منابع ۱۰

(۱) مقدمه

وزارت توسعه ترکیه فعالیت خود را از سال ۱۹۶۰ تحت عنوان سازمان برنامه ریزی دولتی^۱ آغاز کرد؛ سپس در سال ۲۰۱۱ طبق حکم قانونی شماره ۶۴۱ ترکیه به وزارت توسعه تبدیل شد. اصلی ترین فعالیت این وزارتخانه تدوین برنامه های توسعه است که با هدف تسریع در روند پیشرفت کشور صورت می گیرد.^۲

چارچوب های اقتصادی و اجتماعی که توسط وزارت توسعه ترکیه تهیه و تدوین می شود بر چند اصل استوار است: کاهش نااطمینانی این کشور در مسائل اقتصادی اجتماعی و به خصوص امنیتی؛ بهبود عملکرد تجارت بین المللی ترکیه؛ ارتباط گیری ترکیه با دیگر کشورها و افزایش شرکای تجاری آن و کاهش نوسانات مالی و خطرات ژئوپولیتیک از جمله این اصول است.

بر اساس جدیدترین برنامه توسعه ترکیه که توسط این وزارتخانه تدوین شده، اهداف ذیل برای این کشور در نظر گرفته شده است:

- تحول ساختاری بر مبنای ارزش های اصیل ترکیه و انتظارات شهروندان
- رشد اقتصادی بالا و با ثبات
- زندگی شاد، باشکوه و شرافتمندانه برای هر شهروند ترکیه ای
- افزایش سطح کیفیت زندگی در ترکیه
- کاهش تفاوت میزان توسعه شهرهای ترکیه
- تحول در خدمات عمومی و قابل دسترس بودن آن برای همه
- تبدیل شدن به یک کشور با درآمد سرانه بالا

^۱ State Planning Organization

^۲ تاریخچه وزارت توسعه ترکیه

۲) ساختار وزارت توسعه ترکیه

ساختار وزارت توسعه ترکیه متشکل از مراکز تخصصی، پژوهشی و اداری است که در قالب دو معاون و چهار قائم مقام مدیریت می شود.

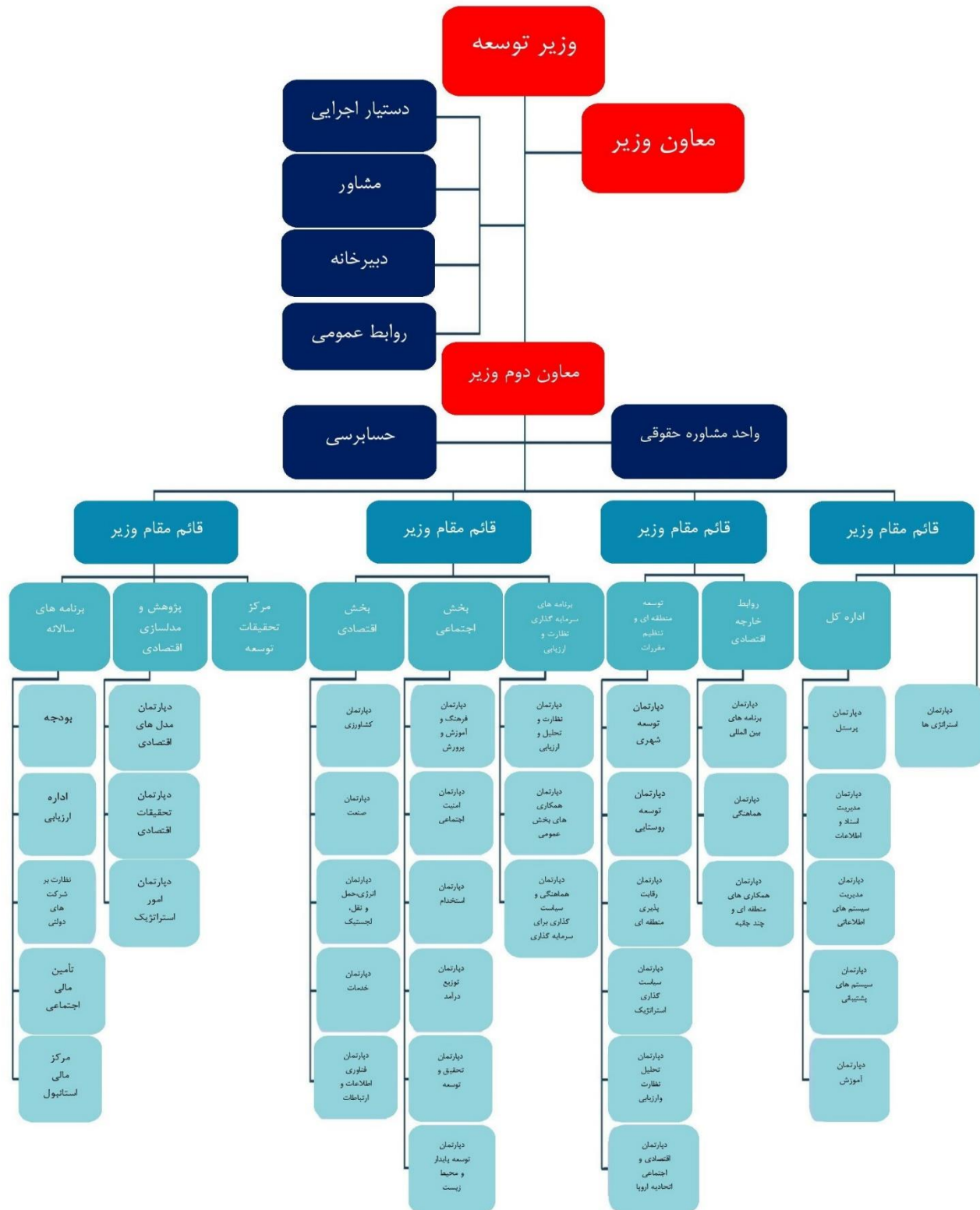
این وزارتخانه همچنین در ۸۱ استان این کشور، ۲۶ سازمان توسعه منطقه ای و محلی را تأسیس کرده است که وظیفه اصلی آنها، هماهنگی با وزارتخانه های مختلف است. این مراکز به بررسی وضعیت توسعه اقتصادی در استان های مختلف می پردازند.^۱

هدف از تأسیس این مراکز حمایت از توسعه سریع مناطق مدنظر، تحقق سرمایه گذاری و ارائه خدمات زیرساخت، صدور مجوز مسکن، صنعت، معدن، انرژی و حمل و نقل است. همچنین این مراکز، بهبود سطح کیفی و کمی آموزش و تحصیل ساکنان را نیز به عهده دارند.

ساختار سازمانی وزارت توسعه ترکیه در تصویر صفحه بعد آمده است:

---

^۱ کتاب معرفی وزارت توسعه ترکیه

۳) ماموریت برنامه ریزی در وزارت توسعه ترکیه

یکی از اصلی ترین ماموریت های وزارت توسعه ترکیه، تدوین برنامه های مختلف برای این کشور است؛ بر این اساس، این وزارتخانه مدل های مختلف برنامه ریزی را در دستور کار قرار داده است که شامل برنامه های بلندمدت، میان مدت، سالانه و همچنین برنامه ریزی برای سرمایه گذاری و برنامه ریزی برای اصلاحات به جهت پیوستن به اتحادیه اروپا می شود.

در ادامه به اقدامات این وزارتخانه در هر کدام از برنامه های اشاره شده پرداخته می شود:

برنامه های بلندمدت توسعه

یکی از برنامه های بلندمدتی که توسط وزارت توسعه ترکیه طراحی و تدوین شده، برنامه دهم توسعه این کشور است. وزارت توسعه ترکیه برنامه دهم توسعه این کشور را در تاریخ ۲ جولای ۲۰۱۳ با همکاری نهادهای دولتی مربوطه تهیه و تدوین کرد. در تهیه این برنامه ۶۶ کمیته تخصصی و تیم های کارشناسی که شامل ۳۰۰۰ استاد دانشگاه، کارشناس بخش عمومی، خصوصی و نمایندگان سازمان های غیردولتی بودند، مشارکت کرده اند.

دهمین برنامه توسعه ترکیه از ۴ محور اساسی تشکیل شده است که در ادامه به آن ها اشاره می شود:

- جامعه امن: گسترش رفاه اجتماعی پایدار و همه جانبه، توجه به امنیت اجتماعی، گسترش مدارس و مراکز آموزشی، کاهش نرخ اقتصاد زیرزمینی (غیررسمی) از ۳۷,۵ درصد به ۳۰ درصد و تقویت پایه های سرمایه اجتماعی.
- تولید و رشد پایدار: رسیدن به رشد اقتصادی ۵,۵ درصد و ایجاد ۴ میلیون شغل از طریق افزایش نرخ سود سرمایه گذاری در بخش های دولتی، افزایش بودجه برای تحقیق و توسعه، توجه به بخش گردشگری خارجی و افزایش درآمد گردشگری تا ۴۵ میلیارد دلار، توجه به بخش کشاورزی و ظرفیت بنادر.
- کشوری پاک و بدون آلودگی: توجه به محیط زیست و استفاده مناسب از منابع طبیعی برای همه روستاها و مناطق مختلف ترکیه.
- همکاری های بین المللی برای توسعه: همکاری با کشورها برای تبادل تجربیات و تسریع روند توسعه ترکیه.

اهداف کمی در این برنامه برای سال های ۲۰۱۸ و ۲۰۲۳ به صورت زیر تدوین شده است:

برنامه های میان مدت توسعه

برنامه های میان مدت وزارت توسعه ترکیه با هدف دستیابی به استراتژی های تعیین شده در سند توسعه است. این برنامه ها در واقع یک خطی مشی و نقشه راه برای هدایت سیاست های بخش عمومی و تخصیص منابع تعیین می کند.

این برنامه ها برای یک دوره سه ساله تهیه می شود و هر ساله با توجه به نتایج آن و تغییر شرایط کشور، در چارچوب ها و بندهای آن تجدید نظر می شود (سیزدهمین برنامه میان مدت توسعه ۲۰۲۰-۲۰۱۸).

¹ Medium Term Programme

² www.mod.gov.tr/Pages/MediumTermPrograms.aspx

برنامه های سالانه

برنامه های سالانه توسعه با توجه به سیاست های کلی که در برنامه های توسعه تدوین می شود، به صورت سالانه توسط این وزارتخانه تهیه می گردد. این برنامه ها اهداف و سیاست هایی که باید در هر سال پیگیری شود را تعیین می کند.

برنامه سالانه تهیه شده توسط وزارت توسعه ترکیه توسط شورای برنامه ریزی وزیران تأیید می شود. همچنین بودجه و برنامه های کاری سازمان های دولتی باید با اهداف و سیاست های برنامه های توسعه سالانه سازگار باشد.

برنامه های سالانه از طریق گزارشات این وزارتخانه نظارت و ارزیابی می شود. البته از سال ۲۰۱۱ تاکنون برنامه سالانه ای در سایت وزارتخانه منتشر نشده است (پنجمین برنامه سالانه وزارت توسعه ترکیه).

برنامه های سرمایه گذاری

وزارت توسعه، برنامه های سرمایه گذاری در ترکیه را به منظور سرمایه گذاری در بخش های زیر تدوین می کند:

- موسسات دولتی
- شرکت های اقتصادی دولتی
- نهاد های امنیتی اجتماعی
- ایل بانک ترکیه
- موسساتی که در حوزه خصوصی سازی مشغول به کار هستند

برنامه های سرمایه گذاری با هدف حفظ تعادل در بخش های مختلف جامعه و اولویت های منطقه ای تدوین می شود. این برنامه ها توسط وزارت توسعه ترکیه و مطابق با قانون بودجه دولت تهیه می گردد.

برنامه های اصلاحات اقتصادی

یکی از برنامه هایی که وزارت توسعه ترکیه در تدوین آن نقش مهمی دارد، برنامه اصلاحات اقتصادی است. ترکیه به عنوان یکی از کشورهای کاندید عضویت در اتحادیه اروپا، این برنامه ها را به جهت پیوستن به اتحادیه اروپا طراحی می کند و در دستور کار قرار می دهد. این برنامه شامل اصلاح ساختارهای اقتصادی-اجتماعی بوده و به صورت سه ساله طراحی می شود.

¹ www.mod.gov.tr/Pages/AnnualPrograms.aspx

² İİbank

۴) اقدامات مهم وزارت توسعه ترکیه

وزارت توسعه ترکیه طراحی، تصویب و پیگیری برنامه هایی را با هدف تقویت تولید و توان رقابتی و ایجاد پویایی در مناطق کمتر توسعه یافته این کشور، در دستور کار قرار داده است و به عنوان متولی اصلی، اجرایی شدن آن را دنبال می کند. مهمترین این موارد در ادامه معرفی شده است:

مرکز مالی بین المللی استانبول^۱

برنامه مرکز مالی بین المللی استانبول یا IFC، توسط وزارت توسعه ترکیه تهیه شده است و هدف آن تبدیل شهر استانبول به یک مرکز مالی منطقه ای و در نهایت یک مرکز مالی جهانی است. در این برنامه، اقدامات زیر به عنوان اولویت مد نظر قرار گرفته است: ایجاد یک زیرساخت قانونی با توجه به استانداردهای بین المللی، افزایش تنوع محصولات و خدمات مالی، طراحی یک سیستم مالی ساده و مؤثر، بهبود چارچوب های نظارتی و ...

پروژه آب آشامیدنی و زیرسازی فاضلاب^۲

یکی دیگر از برنامه های وزارت توسعه ترکیه برنامه لوله کشی برای آب آشامیدنی و تأسیس زیرساخت های فاضلاب شهری و روستایی است که برای مناطق ترکیه با ۲۵ هزار نفر جمعیت یا کمتر در نظر گرفته شده است و توسط این وزارتخانه دنبال می شود.

برنامه حمایت از رشد شهری^۳

هدف این برنامه حمایت از مراکز شهری و تفریحی است که در مناطق کمتر توسعه یافته قرار گرفته اند. در حال حاضر چندین استان ترکیه زیر پوشش این برنامه قرار دارند. محور اصلی این برنامه بهبود ظرفیت های گردشگری و دیده شدن آثار تاریخی شهرهای ترکیه در سطح ملی و بین المللی است که وزارت توسعه متولی طراحی و پیگیری آن بوده است.

¹ Istanbul International Financial Center (IFC)

² Drinking Water and Sewerage Infrastructure Project (SUKAPP)

³ Growth Poles Support Program

برنامه حمایت اجتماعی^۱

این برنامه به عنوان یک برنامه توسعه اجتماعی به منظور رفع مشکلات مهاجرت، فقر و بیکاری در نظر گرفته شده و توسط وزارت توسعه دنبال می شود. اهداف این برنامه عبارت است از: ایجاد اشتغال، افزایش مشارکت گروه های محروم جامعه در فعالیت های اقتصادی و اجتماعی و تشویق کودکان، جوانان و زنان برای شرکت در فعالیت های فرهنگی هنری و ورزشی.

برنامه حمایت از زیرساخت های تحقیقاتی^۲

یکی دیگر از برنامه های وزارت توسعه ترکیه، ایجاد مراکز پژوهشی در دانشگاه ها و نهادهای عمومی و توسعه ظرفیت های آن است. هدف از این برنامه توسعه منابع انسانی در این بخش، مشارکت دانشگاه و صنعت در بخش های علمی و آزمایشگاهی و گسترش زیرساخت های پژوهشی عنوان شده است.

پروژه حمایت از زیرساخت های روستایی^۳

یکی از پروژه هایی که توسط وزارت توسعه ترکیه طراحی و پیگیری می شود، پروژه کویدس است. این پروژه با هدف رفع مشکلات روستایی مربوط به آب آشامیدنی و ساخت جاده در ۵۱ استان ترکیه، به غیر از شهرهای بزرگ، اجرا می گردد. در این پروژه تعمیر جاده های آسیب دیده روستایی و آسفالت آن همراه با لوله کشی آب آشامیدنی به روستاها و مناطق مسکونی اطراف آن که دسترسی کمی به آب آشامیدنی داشتند، در دستور کار قرار گرفته است.

¹ Social Support Program (SODES)

² Research Infrastructure Support Program

³ Project for Supporting the Infrastructure of Villages (KÖYDES)

۵) جمع بندی

وزارت توسعه ترکیه به عنوان یک نهاد دولتی، متولی اصلی برنامه ریزی و پیگیری اقدامات بین دستگاهی در این کشور است. این وزارتخانه همچنین از طریق نهادهای استانی خود، برنامه ها و پروژه های استانی را دنبال می کند.

در حال حاضر وزارت توسعه متولی طراحی برنامه های بلندمدت، میان مدت، سالانه و برنامه های اقتصادی و اصلاحاتی در ترکیه است. جدیدترین برنامه وزارت توسعه ترکیه برنامه دهم توسعه بوده که با اهداف مشخص کمی و کیفی تدوین و تصویب شده است و این وزارتخانه، اجرای آن را دنبال می کند.

نقش دیگر وزارت توسعه ترکیه، نظارت بر اجرای برنامه ها، پیگیری و ارزیابی آن است که جلوی تشریفاتی شدن برنامه های تدوین شده را می گیرد. به عنوان نمونه این وزارتخانه در طول اجرای برنامه های میان مدت و کوتاه مدت توسط نهادهای مسئول، اهداف مدنظر در برنامه های بلندمدت ترکیه را پایش می کند تا طبق برنامه ریزی های انجام شده، اجرای این برنامه ها همچنان در دستور کار قرار داشته باشد.

نقش وزارت توسعه در ترکیه تقریباً مشابه نقش سازمان برنامه و بودجه در کشور است؛ با این تفاوت که این نهاد در کشور ترکیه، اقدامات جدی تری پس از تدوین برنامه را نیز بر عهده دارد و ماموریتش صرفاً در تدوین و طراحی برنامه ختم نمی شود. مدلی که می تواند در ایران نیز مورد استفاده قرار گیرد.

۶) منابع

1. www.mod.gov.tr/Lists/Docs/Attachments/1/Brochure.pdf¹
2. www.mod.gov.tr/Pages/AnnualPrograms.aspx²
3. www.mod.gov.tr/Pages/DevelopmentPlans.aspx³
4. www.mod.gov.tr/Pages/MediumTermPrograms.aspx
5. www.mod.gov.tr/Pages/Overview.aspx⁵
6. www.mod.gov.tr/Pages/RecentPublications.aspx

---

۱ کتاب معرفی وزارت توسعه ترکیه

۲ برنامه های سالانه وزارت توسعه ترکیه

۳ دهمین برنامه توسعه ترکیه

۴ برنامه های میان مدت توسعه ترکیه

۵ تاریخچه تأسیس وزارت توسعه ترکیه